

**महाराष्ट्र शासन
सामान्य प्रशासन विभाग**

शासन निर्णयक्रमांक: मातंस /२०१२ /प्र.क्र. १५२/३९

मंत्रालय - मुंबई, ४०० ०३२.

दिनांक: २३ मे २०१२

- वाचा :- १. शासन निर्णय, सामान्य प्रशासन विभाग, क्रमांक मातंस/प्र.क्र.२८/३९ दि. ०३/१२/२००८
२. शासन निर्णय, महसुल व वन विभाग क्रमांक - संकीर्ण-२०१०/प्र.क्र.६३/ल.१सेल दि. २७/०४/२०१०
३. शासन निर्णय, सामान्य प्रशासन विभाग, क्रमांक - मातंस/प्र.क्र.२८/३९ दि. २०/०८/२०१०
४. शासन निर्णय, सामान्य प्रशासन विभाग, क्रमांक - मातंस-११०४/प्र.क्र.१११/३९ दि. २९/०४/२०११
५. शासन निर्णय, ग्राम विकास व जलसंधारण विभाग, क्रमांक - व्हिपीएम-२०११/प्र.क्र.६/पंरा-३
दि. ३०/०४/२०११

प्रस्तावना :-

महाराष्ट्र शासन नागरिकांना नजिकच्या ठिकाणी ऑनलाईन पद्धतीने सेवा पुरविण्यासाठी प्रयत्नशील आहे. केंद्र शासन पुरस्कृत महा-ई-सेवा केंद्र प्रकल्प (४ ते ६ गावांसाठी एक महा-ई-सेवा केंद्र CSC), जिल्हाधिकारी कार्यालय व तहसिलदार कार्यालय येथील सेतु केंद्र, कल्याण-डोंबिवली महानगर पालिकेच्या धर्तीवर अन्य महानगर पालिकांनी स्थापन केलेली नागरी सुविधा केंद्र, नुकतेच राज्यात सुमारे २५,००० ग्रामपंचायतींमध्ये सुरु केलेली 'संग्राम केंद्र' आणि जागीच ७/१२ चा उतारा देण्याकरिता महसुल विभागांनी सुरु केलेली ई-चावडी योजना हा ऑनलाईन पद्धतीने सेवा पुरविण्याच्या प्रयत्नाचाच भाग आहे. काही विभागाचे जसे की सेवायोजन कार्यालयासंबंधी नावनोंदणी, नोकर भरतीची मोहीम राबविणे यासारखी कामे सुध्दा उपरोक्त केंद्रामार्फत केली जात आहेत.

तसेच ई-गव्हर्नन्सचे विविध प्रकल्प राबविण्यासाठी शासनाच्या विविध विभागांना सॉफ्टवेअर विकसित करून देणे , मध्यवर्ती सर्व्हरची सुविधा पुरविणे, सेवा / सुविधा पुरविण्यासाठी पोर्टल तयार करणे त्यासाठी स्टेट सर्व्हीस गेट वे इ. सारख्या माहिती तंत्रज्ञानाच्या पायाभूत सुविधा पुरविण्यासाठी महाराष्ट्र शासन आणि टाटा कन्सलटन्सी लि. यांच्या संयुक्त विद्यमाने महाऑनलाईन या संस्थेची स्थापना केलेली आहे. राज्यातील बहुतेक व्यवहारावर आधारित (Transaction Based) ई-गव्हर्नन्सचे प्रकल्प महाऑनलाईनच्या माध्यमातून राबविण्याचा शासनाचा प्रयत्न आहे. शासनाकडून सेवा देण्यामध्ये खालील अडचणी आढळून आलेल्या आहेत. .

- १) सद्य स्थितीमध्ये शासनाकडून देण्यात येणाऱ्या सेवा जिल्हा सेतु, तालुका सेतु , महा-ई-सेवा केंद्र, नागरी सुविधा केंद्र इ. मार्फत पुरविण्यात येत आहेत. या सेवा पुरविण्याच्या मोबदल्यात आकारण्यात येणारे दर व सेवाकर देखील केंद्र परत्वे वेगवेगळे आहेत.
- २) सेवांवर आकारण्यात येणाऱ्या सेवाकर आकारण्याबाबतची सुस्पष्टता नसणे.
- ३) केंद्र चालक, जिल्हा सेतु, राज्य सेतु महाऑनलाईन, इ. मध्ये महसुलाच्या वाटपामध्ये एकसमानता नसणे.

वरील सर्व बाबींचा विचार करून त्यांचे निराकरण करण्यासाठी सेवा पुरविण्याचे दर, सेवाकराची वसुली, सेवा पुरविल्यामुळे मिळणाऱ्या महसुलाचे वाटप इ. आणि तदनुषंगिक बाबींवर विचार करून तसेच वरील संदर्भात नमुद केलेले क्र. १, क्र. ३, क्र. ४ आणि क्र.५ वरील शासन निर्णयात अंशतः बदल करून शासनाने पुढील प्रमाणे निर्णय घेतले आहेत.

शासन निर्णय -

१) सेवा पुरविण्याचे दर :-

- १.१) इंटरनेट असलेल्या संग्राम केंद्रांना केंद्र शासनाचे महा-ई-सेवा केंद्र(CSC) समजण्यात येईल. आणि त्यांना CSC केंद्र वापरत असलेले OMT Tool उपलब्ध करून देण्याची विनंती करण्यात येईल. महाऑनलाईनकडून CSC केंद्रांना देण्यात येणाऱ्या सर्व सुविधा अशा ग्राम संग्राम केंद्रांना देण्यात येतील.
- १.२) महा-ई-सेवा केंद्र (CSC) आणि इंटरनेट सुविधा असलेल्या संग्राम केंद्र यांच्याकडून पुरविण्यात येणाऱ्या शासनाच्या सेवांकरिता रु २०/- + सेवाकर आकारण्यात येईल. वीज देयके , पाणी देयके व इतर कर भरणे इ. सेवांना हा दर लागू रहाणार नाही.
- १.३) व्यावसायिकांकडून व्यावसायिकांना, व्यावसायिकांकडून नागरिकांना देण्यात येणाऱ्या सेवा शासनाकडून नियंत्रित केल्या जात नाहीत. अशा सेवांचे दर केंद्र चालक संस्था / महाऑनलाईन यांनी ठरविल्याप्रमाणे असतील.
- १.४) ज्या सेवा मध्ये दस्तऐवजाच्या छायाप्रती देणे आवश्यक आहे अगर ते स्कॅन करणे आवश्यक आहे किंवा ज्या सेवा मध्ये माहिती भरून घेणे आवश्यक असते अशा महाऑनलाईनशी कोणताही संबध नसलेल्या सेवांकरिता दि.३/१२/२००८ च्या शासन निर्णयाच्या परिशिष्ट "क" मधील तक्ता २ प्रमाणे दर आकारण्यात येतील. झेराक्स व स्कॅनिंगचे दर सेवा पुरविण्यासाठी निश्चित केलेल्या रु. २०/- च्या व्यतिरिक्त असतील. दि. ०३/१२/२००८ च्या शासन निर्णयाच्या परिशिष्ट 'क' मधील तक्ता २ मधील अन्य सेवांचे दरात बदल करण्यात आलेला नाही, मात्र ए ४ आकाराच्या एका बाजूच्या पानाच्या झेराक्स प्रतीचा दर रु. ०.७५ ऐवजी रु. १.०० , एका बाजूच्या ए ४ मोनोक्रोम प्रकाराच्या स्कॅनिंगचा दर रु. १.०० वरून रु.२.०० करण्यात येत आहे. संदर्भ क्र. १ मध्ये नमुद केलेल्या शासन निर्णय दि. ०३.१२.२००८ मध्ये नमुद केलेले सर्व दर (उपरोक्त बदलासहित) संग्रामकेंद्रांना ही लागू राहतील.
- १.५) 'ई' चावडी योजने अंतर्गत तलाठ्याकडून लॅपटॉपद्वारे देण्यात येणाऱ्या ७/१२ च्या

- उतान्यांसाठी महसुल विभागाच्या दि. १६ नोव्हेंबर, २०११ च्या शासन निर्णयातील तरतुदी यापुढेही लागू राहतील. सदर शासन निर्णयामध्ये कोणताही बदल नाही.
- १.६) महसुल विभागाच्या दि. २३ जून, २००९ व दि. २७ एप्रिल, २०१० च्या शासन निर्णयानुसार सेतु केंद्र व नागरी सुविधा केंद्र यांना महसुल व वनविभागाने प्रमाणित केलेल्या शिक्क्यासह ७/१२ चे उतारे देण्याचे अधिकार देण्यात आलेले आहेत. महसुल विभागाकडून विवक्षित आदेश निर्गमित झाल्यानंतर संग्राम केंद्रांमधून सुद्धा ७/१२ उतान्यांचे वितरण केले जाईल.
- १.७) सद्य स्थितीत ज्या सेतु केंद्रांच्या कराराची मुदत संपलेली नाही अशा तालुका / जिल्हा सेतु केंद्रातून देण्यात येणाऱ्या सेवांचे दर अस्तित्वात असलेल्या करारानुसार आकारले जातील. मात्र करार संपल्यानंतर नवीन निविदा काढून नवीन करार करतेवेळी सेवेचा दर हा प्रति सेवा रु. २०/- + सेवा कर असा राहिल. त्यासाठी माहिती तंत्रज्ञान संचालनालयाकडून स्वतंत्रपणे आदेश निर्गमित करण्यात येतील.

२) सेवाकराची आकारणी व पावतीवरील नोंद -

महा-ई-सेवा केंद्र आणि संग्राम केंद्रांमधून पुरविण्यात येणाऱ्या सर्व सेवांवरती सेवा कर वेगळा आकारला जाईल. तो रु.२०/- च्या व्यतिरिक्त असेल. सेवा कराची नोंद केंद्रातून देण्यात येणाऱ्या पावतीवर स्वतंत्रपणे घेण्यात येईल. सदर पावती महाऑनलाईनचे सॉफ्टवेअर मार्फत प्राप्त होईल.

३) देण्यात येणाऱ्या सेवांमधून प्राप्त झालेल्या महसुलाचे वाटप -

- ३.१) महा-ई-सेवा केंद्राद्वारे पुरविण्यात येणाऱ्या सर्व शासनच्या सेवा यापुढे महाऑनलाईन ने विकसित केलेले सॉफ्टवेअर, सर्व्हर, पोर्टल, सर्व्हीस डिलिव्हरी गेट वे इ. सारख्या पायाभूत सुविधांचा वापर करून देण्यात येणार आहेत. त्यामुळे यापुढे प्रत्येक सेवेमागे मिळणाऱ्या महसुलाचे वाटप खालीलप्रमाणे राहिल.

सेवेचा दर रु. + सेवा कर अतिरिक्त	महसुलाचे वाटप रुपयांमध्ये			
	राज्य सेतु सोसायटी	महाऑनलाईन	जिल्हा सेतु सोसायटी	राज्य केंद्र चालक संस्था आणि गावपातळीवरील केंद्र चालविणारा उद्योजक
२०/-	१/-	४/-	२/-	१३/-

महाऑनलाईन प्रत्येक व्यवहारामागे त्यांना मिळणाऱ्या रु. ४/- महसुलाच्या मोबदल्यात खालील सेवा उपलब्ध करून देईल :-

- १) स्टेट डेटा सेंटर येथील सर्व्हर, एक सामाईक सॉफ्टवेअर योग्य त्या आपात्कालीन यंत्रणेसह.
  - २) केंद्र चालक संस्था व महा-ई-सेवा केंद्रासाठी **Prepaid Wallet System**. महा-ई-सेवा केंद्र / संग्राम केंद्र आणि महाऑनलाईन कडून देय असलेल्या रकमा फक्त पेमेंट गेट वे च्या माध्यमातून नेट बँकींगचा वापर करून अदा करणे अनिवार्य राहिल. त्याचप्रमाणे विविध केंद्रांमध्ये जमा होणाऱ्या महसुलाचे महाऑनलाईनकडून; राज्य सेतु सोसायटी / जिल्हा सेतु सोसायटी तसेच जिल्हा परिषद / पंचायत समिती यांना होणारे वाटप केवळ पेमेंट गेट वे च्या माध्यमातून नेट बँकींगचा वापर करून अदा करणे अनिवार्य राहिल.
  - ३) महा-ई-सेवा केंद्र व महाऑनलाईनचे बोधचिन्ह असलेली महा-ई-सेवा केंद्राकडून देण्यात येणारी पावती.
  - ४) विभागाच्या वतीने सेवा कर भरणे.
  - ५) बारकोड व विशिष्ट नंबर असलेल्या पावतीच्या सहाय्याने सेवा, कागदपत्र, दाखले, इ. च्या वैधतेची पडताळणी SMS व Website च्या माध्यमातून करण्याची सुविधा.
- ३.२) ई-डिस्ट्रीक्ट व स्टेट सर्व्हीस डिलिव्हरी गेटवे किंवा अन्य सुविधा ज्यासाठी **Hardware**, अर्ज, दाखल्याचे नमुने तयार करण्यासाठी अन्य निधीतून खर्च होत असल्यामुळे महाऑनलाईनचा शेअर हा रु. २/- इतका राहणार महसुलाचे वाटप खालील प्रमाणे राहिल.

सेवेचा दर रु. + सेवा कर अतिरिक्त	महसुलाचे वाटप रुपयांमध्ये			
	राज्य सेतु सोसायटी	महाऑनलाईन	जिल्हा सेतु सोसायटी	राज्य केंद्र चालक संस्था आणि गावपातळीवरील केंद्र चालविणारा उद्योजक
२०/-	१/-	२/-	४/-	१३/-

महाऑनलाईनला मिळणाऱ्या रु. २/- महसुलाच्या मोबदल्यात **Prepaid Wallet System**, बारकोड व विशिष्ट नंबर असलेल्या पावतीच्या सहाय्याने सेवा, कागदपत्र, दाखले, इ. च्या वैधतेची पडताळणी SMS व Website च्या माध्यमातून करण्याची सुविधा महाऑनलाईन कडून उपलब्ध करून देण्यात येईल.

- ३.३) राज्य आणि जिल्हा सेतु सोसायटीचा हिस्सा महाऑनलाईनकडून दर आठवड्याला राज्य सेतु सोसायटीकडे जमा केला जाईल त्यानंतर राज्य सेतु सोसायटी दर महिन्याला संबंधित जिल्हा सोसायटीला तिचा हिस्सा देईल. त्यासाठी जिल्हा सेतु सोसायटीला विविध बाबींची पूर्तता करावी लागेल.

४) संग्रामकेंद्र -

- ४.१) ग्रामविकास विभागाकडून ग्रामपंचायत स्तरावर स्थापित करण्यात आलेल्या संग्राम केंद्रांवरून तसेच पंचायत समिती व जिल्हा परिषद स्तरावर कार्यान्वित असलेल्या केंद्रांमार्फत जिल्हा परिषद / पंचायत समिती / ग्रामपंचायत इ. कडून देण्यात येणाऱ्या सेवा पुरविण्यात येतात, तसेच ७/१२ उतारा, जन्मदाखला इ. सारख्या अन्य विभागाकडून पुरविण्यात येणाऱ्या सेवा देण्याचे देखील विचाराधीन आहे. महा-ई-सेवा केंद्राकडून देण्यात येणाऱ्या सर्व सेवा संग्राम केंद्राकडून देण्याचे महाऑनलाईनला सूचित करण्यात आलेले आहे. या सेवांकरिता आकारण्यात येणारा दर रु. २०/- इतका असेल अशा सेवांवर देखील सेवा कर अतिरिक्त आकारला जाईल. तो नागरिकांना भरावा लागेल. संग्राम केंद्रांमार्फत देण्यात येणाऱ्या सेवांवर आकारल्या जाणाऱ्या रु. २०/- चे वाटप खालील प्रमाणे असेल.

जिल्हा परिषद / पंचायत समिती / ग्राम पंचायतचे संग्राम केंद्र	राज्य सेतु सोसायटी	महाऑनलाईन
रु. १५/-	रु. १/-	रु. ४/-

उपरोक्त तक्त्यातील रु. १५/- चे वाटप पंचायती राज्य संस्था आणि संग्राम केंद्र ऑपरेटरमध्ये कशा पध्दतीने करावयाचे तसेच संग्रामकेंद्रातील खर्च कसा भागवायचा तसेच **Prepaid** साठी कमीत कमी रु. १००० रक्कम निश्चित करण्याबाबत स्वतंत्र आदेश महाऑनलाईनशी विचार विनिमय करून ग्रामविकास विभागाकडून निर्गमित करण्यात येतील.

- ४.२) ई-डिस्ट्रीक्ट व स्टेट सर्व्हिस डिलिव्हरी गेटवे किंवा अन्य सुविधा ज्यासाठी **Hardware**, अर्ज, दाखल्याचे नमुने तयार करण्यासाठी अन्य निधीतून खर्च होत असल्यामुळे महाऑनलाईनचा शेअर हा रु. २/- इतका राहणार महसुलाचे वाटप खालील प्रमाणे राहिल.

जिल्हा परिषद / पंचायत समिती / ग्राम पंचायतचे संग्राम केंद्र	राज्य सेतु सोसायटी	महाऑनलाईन
१७/-	१/-	२/-

५) महाऑनलाईनद्वारे पर्यायी केंद्राची व्यवस्था :-

नगर पालिका / महानगर पालिकांची नागरी सुविधा केंद्र आणि जिल्हा / तालुक्याची सेतु केंद्र आवश्यक त्या प्रमाणात सेवा पुरविण्यात सक्षम ठरत नसतील अशा ठिकाणी राज्यसेतु सोसायटी आणि संबंधित जिल्हा सेतु सोसायटीशी विचार विनिमय करून महाऑनलाईनला त्या ठिकाणी महा-ई-सेवा केंद्र स्थापन करण्यास परवानगी दिली जाईल. सेवांकरिता आकारण्यात येणारा दर हा रु २० अधिक सेवाकर इतका राहिल. त्यापैकी महाऑनलाईनचा हिस्सा रु. १५/-, राज्यसेतूचा रु. १/-, आणि संबंधित जिल्हा सेतु सोसायटी अथवा महापालिका यंत्रणेचा रु. ४/- असा राहिल.

६) नवीन करारानुसार स्थापन केलेल्या सेतु केंद्रांचे दर व महसुलाचे वाटप :-

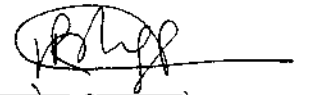
सेतु केंद्राकडून समाधानकारक सेवा मिळत नाही त्याचबरोबर तेथे चालणारा गैर कारभारांबाबत विधीमंडळात वेळोवेळी चर्चा झालेली आहे. तदनुषंगाने सर्व सेतु केंद्रांवर एकसमान दर व चांगल्या सुविधा पुरविण्यासाठी, यापुढे ज्या सेतु केंद्राची मुदत संपलेली आहे अशा सेतु सुविधा केंद्रासाठी मागविण्यात आलेल्या निविदांमधून योग्य देकार आणि तांत्रिक गुणवत्ता विचारात घेऊन केंद्र चालकाची निवड करण्याचा शासनाचा मानस आहे. त्यानुसार यापुढे ज्या सेतु केंद्राची मुदत संपलेली आहे अशा सेतु सुविधा केंद्रासाठी मागविण्यात आलेल्या निविदांमधून न्यूनतम देकारऐवजी तांत्रिक गुणवत्ता विचारात घेऊन केंद्र चालकाची निवड करण्यात येईल. नव्याने स्थापन केलेल्या सेतु केंद्रांच्या सेवांचे दर रु.२०/- + सेवाकर असा असेल. त्यातील रु.१३/- केंद्र चालकाला, रु. ४/- महाऑनलाईन, रु. २/- जिल्हा सेतु सोसायटी व रु. १/- राज्यसेतु सोसायटी ला देण्यात येतील. यासाठी नविन निविदा मॉडेल डॉक्युमेंट राज्य सेतु सोसायटीमार्फत लवकरच निर्गमित करण्यात येईल.

नवीन करारानुसार स्थापन केलेल्या सेतु केंद्रांच्या ठिकाणी नागरिकांसाठी पुरवावयाच्या वातानुकुलीत प्रतिक्षागृह इ. सारख्या सुविधा देण्यासंबंधी आवश्यक त्या सविस्तर सूचना माहिती तंत्रज्ञान संचालनालयाकडून स्वतंत्रपणे निर्गमित करण्यात येतील.

हा शासन निर्णय मुख्य सचिव यांच्या अध्यक्षतेखाली गठीत करण्यात आलेल्या राज्य सेतु सोसायटीच्या दि. २७/०३/२०१२ रोजी झालेल्या बैठकीत घेतलेल्या निर्णयानुसार निर्गमित करण्यात येत आहे.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या वेबसाईट www.maharashtra.gov.in वर उपलब्ध आहे त्याचा संगणक संकेतांक 20120523173645 असा आहे.
545001

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(राजेश अग्रवाल)

महाराष्ट्र शासनाचे सचिव